

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag
5 maart 2009

Ons kenmerk
PO/104644

Uw kenmerk
2009Z02110/2009D05602

Onderwerp
Schriftelijke reactie onderzoek VVE

In uw brief met bovengenoemd kenmerk vraagt de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om een reactie op het onderzoek "Effectiviteit van vve en peuterspeelzalen in Oosterhout en Den Bosch", uitgevoerd door het SCO Kohnstamm Instituut.

Opzet van het onderzoek

Er zijn de afgelopen tijd in diverse gemeenten onderzoeken verricht naar de effecten van bepaalde vve-programma's op peuters en kleuters. Om uit een onderzoek conclusies te trekken die maatgevend zijn voor het landelijke vve-beleid, moet aan een aantal zaken worden voldaan. Ten eerste is het noodzakelijk dat het vve-programma wordt uitgevoerd onder randvoorwaarden die kwalitatief aan de maat zijn. Ten tweede is het van belang dat kinderen meerjarig worden gevolgd omdat vve een investering is die meerjarig rendement kan hebben. Daarnaast moet het aantal kinderen dat aan het onderzoek deelneemt zodanig zijn dat dit voldoende is om conclusies te trekken voor het verdere beleid.

Gelet op het bovenstaande, dient men zeer voorzichtig te zijn om conclusies uit het onderzoek in Oosterhout en Den Bosch door te trekken naar de landelijke situatie. Het gaat om kleinschalig onderzoek dat gedurende één schooljaar is uitgevoerd. De onderzoekers brengen ook zelf regelmatig nuances aan bij de conclusies die zij trekken. Zo komt er bijvoorbeeld naar voren dat het programma Piramide in het onderzoek op sommige onderdelen een negatief effect heeft gehad op de peuters. In het onderzoek waren echter maar 16 peuters betrokken in de analyse op de Piramide-speelzaal. Het is echter bekend dat Piramide een programma is dat wetenschappelijk is onderbouwd en dat dit programma in andere gevallen wel effectief is gebleken. Uit onderzoek dat in Amersfoort is uitgevoerd,

blijkt bijvoorbeeld een behoorlijk positief effect van dit programma. In Amersfoort waren ruim 200 kinderen 3 jaar gevolgd en werd voldaan aan de randvoorwaarden¹.

Conclusies voor het vve-beleid

Uit diverse onderzoeken blijkt dat het bij het aanbieden van voor- en vroegschoolse educatie (vve) noodzakelijk is dat er gebruik wordt gemaakt van vve-programma's van bewezen kwaliteit en dat de programma's worden uitgevoerd onder goede condities. Als dit niet het geval is, is het effect van vve op de leerlingen minimaal tot nihil². Op 23 mei 2008 heeft u mijn brief ontvangen "Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie" (Kamerstukken II 2007/08, 31 322, nr. 24). Daarin heb ik aangegeven dat uit meerdere onderzoeken³ blijkt dat voor een optimaal resultaat een vve-programma het beste kan worden uitgevoerd onder de volgende voorwaarden:

- het wordt uitgevoerd in een peuterspeelzaal of kinderopvang, zo mogelijk in combinatie met een effectief thuisprogramma;
- er is sprake van een goede betrokkenheid van ouders bij de taalontwikkeling;
- het wordt aangeboden gedurende vier dagdelen per week;
- er is voorzien in een intensieve begeleiding van kinderen (een gunstige leidster/leerkracht-kindratio, bij voorkeur een dubbele bezetting);
- er is voorzien in een gedegen trainingscomponent en het programma wordt verzorgd door gekwalificeerd personeel;
- het heeft een doorgaande leerlijn van peuterspeelzaal/kinderopvang tot en met groep 2 van de basisschool, maar bij voorkeur langer.

Op het waarborgen van de bovengenoemde kwaliteitsvoorwaarden kom ik terug bij het wetsvoorstel "Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie" dat in het voorjaar van 2009 bij de Tweede Kamer ingediend zal worden. Vaststaat dat de didactische werkwijze van de leidsters van groot belang is voor de effectiviteit van vve. Om die reden blijf ik ook investeren in Vversterk. Dit project draagt bij aan de professionalisering van degenen die werken met vve-programma's. Professionalisering is overigens niet alleen van belang voor vve, maar ook voor de rest van het basisonderwijs. Om die reden heb ik in de Kwaliteitsagenda "Scholen voor morgen" (Kamerstukken II, 2007/08, 31 293, nr. 1) investeringen in leerkrachten ook centraal gezet ten behoeve van het verhogen van de leerlingresultaten.

Verder is belangrijk dat er onderzoek wordt uitgevoerd waar grote groepen kinderen bij betrokken zijn en waarbij de kinderen meerjarig worden gevolgd. Pas dan kunnen er goed onderbouwde conclusies getrokken worden. Mede daarom heb ik vve-pilots opgezet in Groningen, Limburg en Drenthe. Aan deze pilots zijn onderzoeken gekoppeld waarbij de peuters in hun ontwikkeling worden gevolgd. Daarbij wordt ook gezien wat de invloed is van de versterking van de kwaliteitseisen op de leerlingresultaten. Tegelijkertijd wordt zeer binnenkort een grootschalig en longitudinaal onderzoek opgezet dat aansluit

¹ Vier dagdelen VVE, Kosten, organisatorische gevolgen en te verwachten effecten, Sardes 2007

² Versterking van het fundament, Integreerend studie n.a.v. de opbrengsten van de onderzoekslijn *Sociale en institutionele context van scholen* uit het Onderzoeksprogramma beleidsgericht onderzoek primair onderwijs 2005-2008, GION

³ IVA Beleidsonderzoek en advies, *Kwaliteit onder de loep*, 2008 en overige daarin genoemde onderzoeken.

bij het cohortonderzoek COOL 5-18. Hierbij worden kinderen van 2 en 3 jaar gevolgd in hun ontwikkeling. De invloed van vve wordt daarbij zichtbaar. Tevens wordt bijgehouden hoe dit effect in hun latere schoolloopbaan wordt vastgehouden.

Mogelijke conclusies uit het onderzoek in Oosterhout en Den Bosch

Uit het onderzoek kan een aantal lessen getrokken worden voor de betrokken peuterspeelzalen. Uit het onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat sommige werkwijzen wel effect hebben gehad op peuters en andere weer niet. Ik haal een aantal voorbeelden aan uit het rapport. Als peuters niet weten hoe zij iets moeten zeggen, blijkt het bijvoorbeeld effectief te zijn als de leidsters helpen door de eerste klank of het eerste woord te noemen. De peuter kan dan de zin afmaken. Werken in kleine groepjes blijkt ook een positief effect te hebben op de peuters. Voor peuters met laagopgeleide ouders blijkt het zelfs relatief veel effect te hebben. Als het gaat om het effect op de groei van de woordenschat, moeten groepjes wel uit meer dan 5 peuters bestaan. Als het gaat om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de peuters, blijkt dat peuters met sommige achtergrondkenmerken op de peuterspeelzaal extroverter worden. Peuters met laagopgeleide ouders en peuters die thuis een vreemde taal spreken, blijken op dit punt te profiteren van de peuterspeelzaal. Als peuters thuis dialect spreken gaan zij minder vooruit.

Dit onderzoek bevestigt conclusies uit eerdere onderzoeken dat de didactische vaardigheden en de algemene ervaring van de leidsters van groot belang zijn voor het slagen van het werken met vve. Sommige cursussen dragen bij aan die vaardigheden, andere cursussen juist niet.

Ik neem aan het uitgevoerde onderzoek de peuterspeelzalen in Oosterhout en Den Bosch helpt om bepaalde didactische werkwijzen aan te passen en om gericht bepaalde cursussen aan te bieden. Het uitgebrachte onderzoek ondersteunt mij om door te gaan met het ingezette beleid om de vve-uitvoering te verbeteren en om uitgebreid, longitudinaal onderzoek op te zetten.

De Staatsecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Sharon A.M. Dijkma